



**НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ**

**СЕКТОР ЗА НАДЗОР НАД ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА  
ОДЕЉЕЊЕ ЗА НАДЗОР НАД ДЕЛАТНОШЋУ  
ДОБРОВОЉНИХ ПЕНЗИЈСКИХ ФОНДОВА**

**СЕКТОР ДОБРОВОЉНИХ ПЕНЗИЈСКИХ  
ФОНДОВА У СРБИЈИ**

**Извештај за друго тромесечје 2019. године**

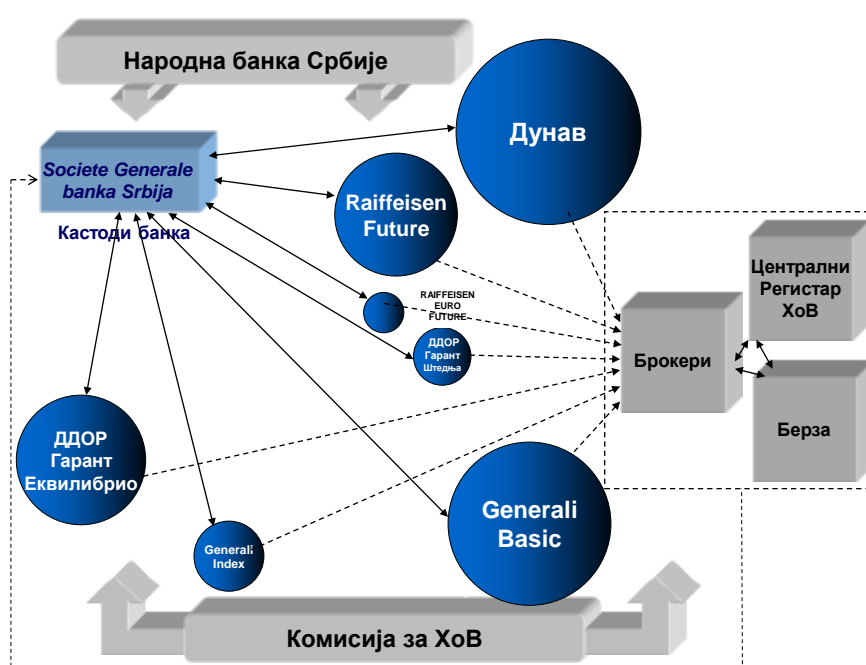
**Садржај:**

|   |    |
|---|----|
| 1. Учесници на тржишту добровољних пензијских фондова ..... | 3  |
| 2. Нето имовина добровољних пензијских фондова .....        | 4  |
| 3. Структура имовине добровољних пензијских фондова.....    | 5  |
| 4. Принос од улагања .....                                  | 6  |
| 5. Накнаде друштава за управљање .....                      | 10 |
| 6. Обим трговања хартијама од вредности.....                | 10 |
| 7. Трансакциони трошкови .....                              | 10 |
| 8. Број и структура корисника .....                         | 12 |
| 9. Уплате, исплате и пренос средстава.....                  | 15 |
| 10. Финансијски извештаји .....                             | 17 |

## 1. Учесници на тржишту доброволних пензијских фондова

На тржишту доброволних пензијских фондова, на крају другог тромесечја 2019. године пословала су четири друштва за управљање, која су управљала имовином седам доброволних пензијских фондова, једна кастоди банка, пет банака посредника и једно осигуравајуће друштво посредник<sup>1</sup>.

Слика: Учесници на тржишту доброволних пензијских фондова



На крају другог тромесечја 2019. године, у друштвима за управљање била су запослена 123 лица, што је за једног запосленог више него у претходном тромесечју.

Народна банка Србије, на основу положеног стручног испита и испуњених осталих потребних услова, издаје дозволу за обављање послова информисања о пословању доброволних пензијских фондова. До краја другог тромесечја 2019. године издате су 792 дозволе за обављање послова агента продаје.

Друштва за управљање, банке и осигуравајућа друштва као посредници могу ангажовати агента продаје. На крају другог тромесечја 2019. године, друштва за управљање ангажовала су 95 лица, банке посредници 444 лица, а друштво за осигурање 25 лица.

<sup>1</sup> Raiffeisen banka a. d. Beograd, Societe Generale banka Srbija a.d. Beograd, NLB banka a. d. Beograd, Addiko Bank a. d. Beograd и Sberbank a.d. Beograd, Акционарско друштво за осигурање „ДДОР Нови Сад”, Нови Сад.

## 2. Нето имовина добровољних пензијских фондова

Нето имовина фондова на крају другог тромесечја 2019. године износила је 42,1 милијарду динара. У другом тромесечју нето имовина је порасла за 1,03%. На промену вредности нето имовине утичу нето уплате<sup>2</sup>

На крају другог тромесечја 2019. године нето имовина износила је 42,1 милијарду динара.

средстава у фондове, исплате средстава из фондова и добит коју фондови остварују од улагања. У другом тромесечју 2019. године укупне уплате износиле су 935,58 милиона динара, а чланови су повукли 478,95 милиона динара. Иако је нето имовина добровољних пензијских фондова порасла у овом тромесечју, поједине класе активе које заузимају доминантно место у структури имовине фондова забележиле су пад вредности, што је утицало на кретање добити од улагања.

### Нето имовина у сектору на крају периода

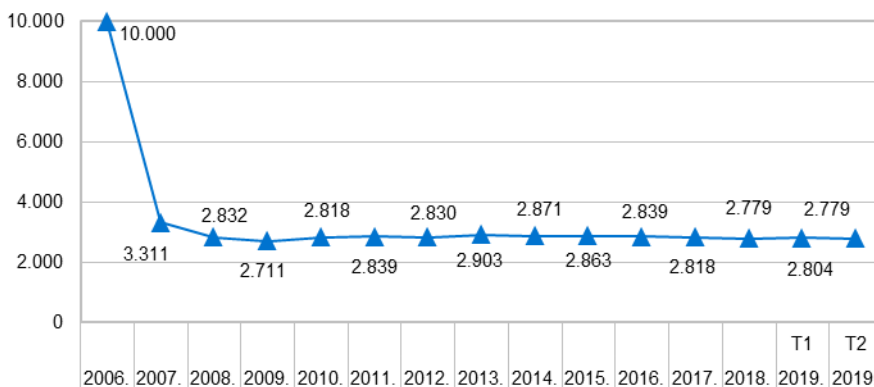
(у млрд RSD)

| 2007. | 2008. | 2009. | 2010. | 2011. | 2012. | 2013. | 2014. | 2015. | 2016. | 2017. | 2018. | 2019. |      |
|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|------|
|       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       | T1    | T2   |
| 3,1   | 4,6   | 7,2   | 9,9   | 12,5  | 16,0  | 19,7  | 23,6  | 28,9  | 32,8  | 36,2  | 40,2  | 41,6  | 42,1 |

Извор: Народна банка Србије.

### Концентрација у сектору на крају периода

(Херфиндал–Хиршманов индекс)



Извор: Народна банка Србије.

Тржишна концентрација у сектору<sup>3</sup> на крају другог тромесечја 2019. године, мерена Херфиндал–Хиршмановим индексом, износила је 2.779 поена, што указује на високу концентрацију на тржишту добровољних пензијских фондова.

Уколико се фондови класификују по групама према висини нето имовине фонда у односу на висину нето имовине сектора, у групама „велики” и „средњи”

<sup>2</sup> Нето уплате су укупне уплате умањене за накнаду приликом уплате.

<sup>3</sup> Посматрано према учешћу у укупној нето имовини.

налазе се по два фонда, који заједно остварују тржишно учешће од 95%, док највећи фонд има удео од око 40%.

#### Број фондова у групама подељеним према тржишном учешћу (у јединицама)

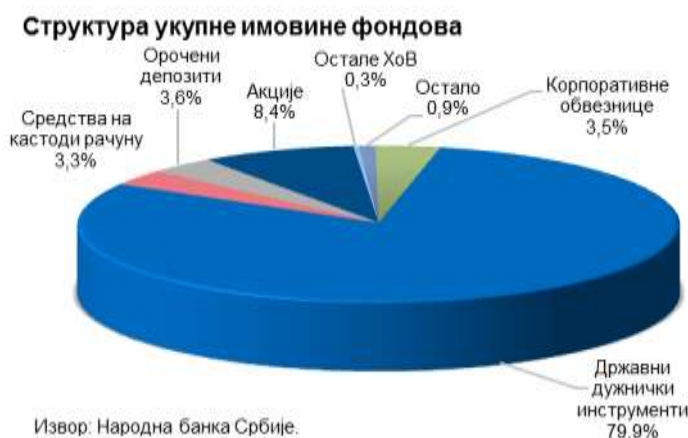
| Учешће у нето имовини (у %) | 2007. | 2008. | 2009. | 2010. | 2011. | 2012. | 2013. | 2014. | 2015. | 2016. | 2017. | 2018. | 2019. |    |
|-----------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|----|
|                             |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       | T1    | T2 |
| Велики (20 и више)          | 3     | 2     | 2     | 3     | 2     | 2     | 2     | 2     | 2     | 2     | 2     | 2     | 2     | 2  |
| Средњи (5–19,99)            | -     | 2     | 3     | 1     | 2     | 2     | 2     | 2     | 2     | 2     | 2     | 2     | 2     | 2  |
| Мали (0–4,99)               | 4     | 6     | 5     | 4     | 5     | 5     | 2     | 2     | 3     | 3     | 3     | 3     | 3     | 3  |

Извор: Народна банка Србије.

### 3. Структура имовине добровољних пензијских фондова

На крају другог тромесечја 2019. године структура улагања имовине фондова није знатније измењена. Највећи удео имале су државне обвезнице, које су чиниле 79,9% укупне имовине. Средства на кастоди рачунима и орочени депозити банака чинили су 6,9%, акције 8,4% укупне имовине фондова и остале хартије од вредности 0,3% (обвезница Европске банке за обнову и развој). Улагање у инвестиционе јединице отворених инвестиционих фондова и потраживања чине класу „Остало”, која је износила 0,9%. Имовина фондова уложена је и у корпоративне обвезнице, и то у износу од 3,5% имовине.

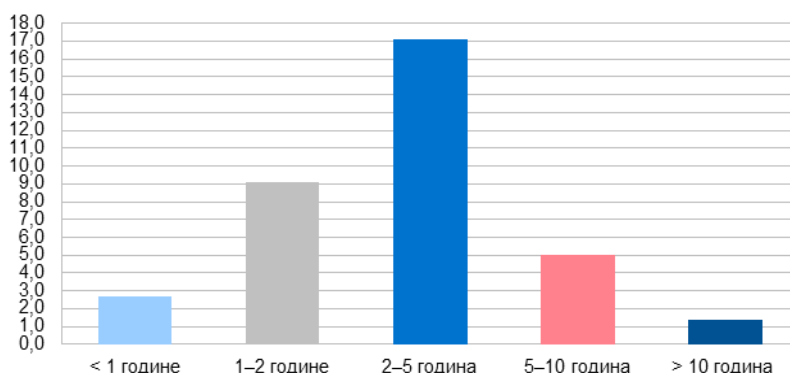
*Највише средстава уложено је у државне дужничке инструменте – 79,9%.*



На крају другог тромесечја 2019. године 7,7% државних дужничких инструмената имало је рок доспећа до годину дана, 25,7% од једне до две године, 48,4% од две до пет година, 14,2% од пет до десет година и 4,0% преко десет година.

Просечна рочност средстава<sup>4</sup> уложених у државне дужничке инструменте износила је три и по године.

**Рочна структура улагања у државне дужничке инструменте**  
(у млрд RSD)



На крају другог тромесечја 2019. године, у домаћој валути налазило се 86,2% укупне имовине, а у иностраној валути 13,8% укупне имовине (у еврима).

#### 4. Принос од улагања

На крају другог тромесечја 2019. године *FONDex*<sup>5</sup> је достигао вредност од 2.923,38<sup>6</sup>. Пораст *FONDex*-а представља пондерисани просек приноса свих фондова и за последњу годину дана износио је 4,8%. Принос *FONDex*-а од почетка пословања<sup>7</sup> износио је 8,9%.

С обзиром на структуру улагања имовине фонда, на принос утичу: промена криве приноса на државне дужничке инструменте,<sup>8</sup> промена вредности акција, висина референтне каматне стопе, висине каматних стопа банака и промене курса динара у односу на евро и долар.

У другом тромесечју 2019. године, на примарном тржишту дужничких државних инструмената деноминираних у динарима било је реемисија државних хартија од вредности следеће рочности: трогодишње (25,6 милијарди динара) по стопи 3,4% и седмогодишње (48,6 милијарди динара) по стопи од 4,4%.

<sup>4</sup> Рочност инструмената пондерисана њиховим уделом у укупним улагањима у државне дужничке инструменте.

<sup>5</sup> *FONDex* је индекс који представља кретање вредности инвестиционих јединица свих добровољних пензијских фондова на тржишту.

<sup>6</sup> На дан када је први добровољни пензијски фонд почео с радом, 15. новембра 2006. године, почетна вредност *FONDex*-а износила је 1.000.

<sup>7</sup> Годишња стопа.

<sup>8</sup> Пад каматне стопе утиче на раст цене дужничких инструмената и обрнуто. Цене инструмената дуже рочности осетљивије су на промене каматних стопа.

**Тржишна вредност емитованих динарских државних дужничких инструмената, по рочности**  
(у млрд RSD)

| Рок доспећа | T 2 2018. | T3 2018. | T4 2018. | T1 2019. | T2 2019. |
|-------------|-----------|----------|----------|----------|----------|
| 3м          | -         | -        | -        | -        | -        |
| 6м          | -         | -        | -        | -        | -        |
| 12м         | -         | -        | -        | -        | -        |
| 18м         | -         | -        | -        | -        | -        |
| 24м         | -         | -        | -        | -        | -        |
| 36м         | -         | -        | -        | 18,3     | 25,6     |
| 60м         | 27,0      | 18,5     | -        | 10,6     | -        |
| 84м         | -         | -        | -        | 18,3     | 48,6     |
| 120м        | 20,0      | 10,9     | -        | -        | -        |
| Укупно      | 47,0      | 29,4     | 0,0      | 47,2     | 74,2     |

Извор: Министарство финансија.

**Извршне стопе емитованих динарских државних дужничких инструмената, по рочности**

| Рок доспећа | T2 2018. | T3 2018. | T4 2018. | T1 2019. | T2 2019. |
|-------------|----------|----------|----------|----------|----------|
| 3м          | -        | -        | -        | -        | -        |
| 6м          | -        | -        | -        | -        | -        |
| 12м         | -        | -        | -        | -        | -        |
| 18м         | -        | -        | -        | -        | -        |
| 24м         | -        | -        | -        | -        | -        |
| 36м         | -        | -        | -        | 3,7%     | 3,4%     |
| 60м         | 4,0%     | 3,7%     | -        | 4,0%     | -        |
| 84м         | -        | -        | -        | 4,6%     | 4,4%     |
| 120м        | 4,9%     | 4,8%     | -        | -        | -        |

Извор: Министарство финансија.

У другом тромесечју 2019. године, евроденоминирани државни дужнички инструменти реемитовани су у укупној вредности од 220,6 милиона евра, и то: двогодишњи (74,6 милиона евра) са стопом од 0,8%, трогодишњи (53,6 милиона евра) са стопом од 1,2% и петогодишњи (92,4 милиона евра) са стопом од 1,5%.

**Тржишна вредност емитованих евроденоминованих државних дужничких инструмената, по рочности**  
(у млн EUR)

| Рок доспећа | T1 2018. | T2 2018. | T3 2018. | T4 2018. | T1 2019. | T2 2019. |
|-------------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|
| 12м         | 48,8     | 49,8     | -        | -        | -        | -        |
| 24м         | 38,8     | 13,9     | -        | -        | 71,0     | 74,6     |
| 36м         | 100,3    | 27,0     | -        | -        | 64,2     | 53,6     |
| 60м         | 97,5     | 39,3     | -        | -        | 41,2     | 92,4     |
| 84м         | -        | 65,1     | -        | -        | -        | -        |
| 120м        | 86,9     | -        | -        | -        | 69,7     | -        |
| 180м        | -        | -        | -        | -        | 49,4     | -        |
| Укупно      | 372,3    | 195,1    | -        | -        | 295,5    | 220,6    |

Извор: Министарство финансија.

**Извршне стопе емитованих евроденоминованих државних дужничких инструмената, по рочности**

| Рок доспећа | T1 2018. | T2 2018. | T3 2018. | T4 2018. | T1 2019. | T2 2019. |
|-------------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|
| 12м         | 0,5%     | 0,5%     | -        | -        | -        | -        |
| 24м         | 1,0%     | 0,7%     | -        | -        | 1,0%     | 0,8%     |
| 36м         | 1,2%     | 1,2%     | -        | -        | 1,3%     | 1,2%     |
| 60м         | 1,9%     | 1,8%     | -        | -        | 1,8%     | 1,5%     |
| 84м         | -        | 2,5%     | -        | -        | -        | -        |
| 120м        | 3,5%     | -        | -        | -        | 3,3%     | -        |
| 180м        | -        | -        | -        | -        | 3,6%     | -        |

Извор: Министарство финансија.

На Београдској берзи је током другог тромесечја 2019. године забележен пад цена акција од 0,2%, мерено индексом *BELEXI5*<sup>9</sup> (вредност индекса на крају јуна била је 731,62). За последњу годину дана индекс је смањен за 0,2%.

Референтна каматна стопа на крају јуна 2019. године износила је 3%. Ниво каматних стопа које фондови остварују на средства у динарима на кастоди рачунима прати кретање референтне каматне стопе.

У другом тромесечју 2019. године динар је ојачао према еврџу, тако да је на крају овог тромесечја вредност динара већа за око 0,05% него на крају претходног тромесечја. У истом периоду, вредност динара је према америчком долару већа за 1,2%.

Стопе раста цена у априлу, мају и јуну биле су -0,3%, -0,3%, односно -0,2%, респективно. У поређењу са истим месецом претходне године, потрошачке цене су у јуну 2019. године повећане за 1,5%.<sup>10</sup>

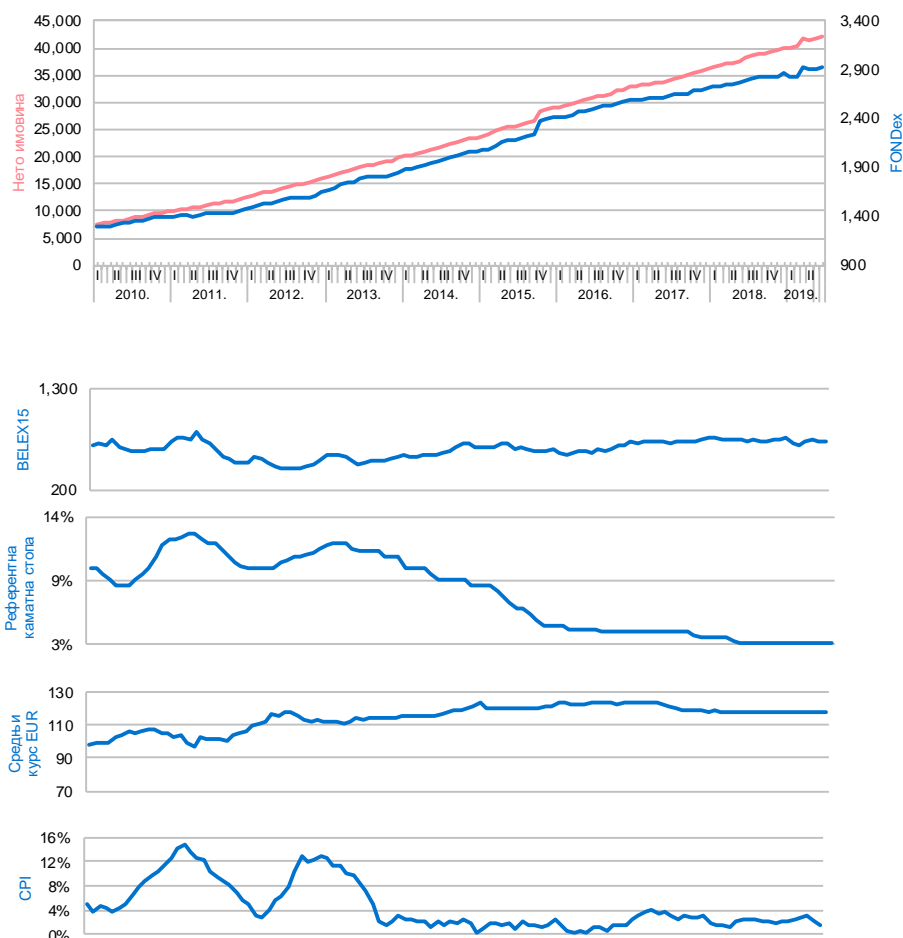
<sup>9</sup> Од укупног улагања фондова у акције, највећи део односи се на акције које се налазе у корпи *BELEXI5*, тако да овај индекс представља добар „бенчмарк” за акцијски део портфолија фондова.

<sup>10</sup> Извор: Републички завод за статистику.



### Кретање вредности нето имовине, *FONDex*-а и кључних показатеља ДПФ

(у млн RSD, јединицама, односно у %)



Извор: Народна банка Србије, Београдска берза и Републички завод за статистику.

## 5. Накнаде друштава за управљање

Закон о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима прописује да друштва за управљање наплаћују накнаду за услуге друштва и накнаду за пренос рачуна члана фонда. Накнаде за услуге друштва за управљање јесу накнаде приликом уплате пензијског доприноса и накнаде за управљање фондом. Накнада за пренос рачуна може бити наплаћена само у висини стварних трошкова преноса.

Накнаде су један од параметара које члан треба да има у виду приликом избора фонда, али их не треба посматрати изоловано. Висина накнаде зависи и од инвестиционе политике, односно активности инвестирања. По правилу, активнији

фондови, намењени млађим особама које ће допринесе уплаћивати у дужем временском периоду, у већем проценту инвестирају у сложеније инструменте, преузимају већи ниво ризика и од таквих фондова се очекује већи принос, због чега имају и веће накнаде. С друге стране, фонд који инвестира пасивно и у сигурније финансијске инструменте требало би да има и мање накнаде. Инвестициону политику фонда, тј. планирано улагање средстава чланова фонда, очекивани принос фонда и ниво ризика који фонд (односно члан) преузима, као и накнаде које друштва наплаћују, треба посматрати заједно при доношењу одлуке о избору фонда.

Накнада приликом уплате је трошак који члан плаћа само једном, као врсту улазне накнаде. Иако видљива на првом кораку, тј. приликом уплате средстава у фонд, то није и највећи трошак за члана.

Накнада при уплати доприноса у другом тромесечју 2019. године износила је 17,5 милиона динара, док је у истом периоду висина те накнаде просечно износила 1,95%.

Накнада за управљање обрачунава се свакодневно на вредност нето имовине фонда и садржана је директно у вредности инвестиционе јединице, тако да обрачуната и објављена вредност инвестиционе јединице јесте вредност након одбитка накнаде за управљање фондом.

У другом тромесечју 2019. године укупна вредност накнада за управљање износила је 129,3 милиона динара, што износи око 88% укупно наплаћених накнада и у другом тромесечју већа је за 4,4% него у првом тромесечју 2019. године.

У последњој години дана накнада за управљање износила је 498,1 милион динара, док је у истом периоду остварена добит од 1,9 милијарди динара.

#### Износ наплаћених накнада друштава за управљање

(у млн RSD)

|                         | 2007. | 2008. | 2009. | 2010. | 2011. | 2012. | 2013. | 2014. | 2015. | 2016. | 2017. | 2018. | 2019. |       |
|-------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
|                         |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       | T1    | T2    |
| Накнада приликом уплате | 42,9  | 56,9  | 54,9  | 59,4  | 57,9  | 60,1  | 58,7  | 55,4  | 53,0  | 56,8  | 61,0  | 18,4  | 16,2  | 17,5  |
| Накнада за управљање    | 37,8  | 73,5  | 117,3 | 170,7 | 220,0 | 284,1 | 357,8 | 432,8 | 514,9 | 614,4 | 678,7 | 123,8 | 123,9 | 129,3 |

Извор: Народна банка Србије.

## 6. Обим трговања хартијама од вредности

Обим промета добровољних пензијских фондова у другом тромесечју 2019. године износио је 11,0 милијарди динара.

Просечно учешће добровољних пензијских фондова у промету на Београдској берзи у току овог тромесечја износило је 5,8%.

**Трговање добровољних пензијских фондова хартијама од вредности**  
 (у млрд RSD)

|   | 2010. | 2011. | 2012. | 2013. | 2014. | 2015. | 2016. | 2017. | 2018. | 2019. |      |
|---|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|------|
|   |       |       |       |       |       |       |       |       |       | T1    | T2   |
| Обим промета ХоВ                              | 14,9  | 19,3  | 13,2  | 12,9  | 21,2  | 14,5  | 11,5  | 24,2  | 3,2   | 12,8  | 11,0 |
| Куповина                                      | 8,1   | 10,6  | 7,1   | 9,0   | 12,1  | 7,9   | 6,4   | 14,7  | 1,9   | 7,4   | 6,4  |
| Београдска берза                              | 1,3   | 0,7   | 0,3   | 0,4   | 0,5   | 0,9   | 1,1   | 3,7   | 1,0   | 1,0   | 0,6  |
| Ванберзанско тргованье                        | 0,3   | 1,3   | 0,1   | 0,7   | 0,9   | 1,8   | 1,1   | 5,8   | 0,9   | 3,8   | 3,5  |
| Аукције државних ХоВ                          | 6,5   | 8,6   | 6,7   | 7,9   | 10,7  | 5,2   | 4,2   | 5,1   | 0,0   | 2,6   | 2,4  |
| Продаја                                       | 0,8   | 3,8   | 4,2   | 2,0   | 5,4   | 3,6   | 3,0   | 7,4   | 1,0   | 4,0   | 4,1  |
| Београдска берза                              | 0,6   | 0,4   | 0,3   | 0,6   | 0,3   | 0,5   | 1,9   | 2,7   | 0,5   | 0,0   | 0,6  |
| Ванберзанско тргованье                        | 0,2   | 3,4   | 3,9   | 1,4   | 5,0   | 3,2   | 1,1   | 4,7   | 0,5   | 4,0   | 3,5  |
| Доспеће                                       | 6,1   | 4,9   | 2,0   | 2,0   | 3,7   | 2,9   | 2,1   | 2,2   | 0,3   | 1,4   | 0,4  |
| Однос куповине према продаји и доспећу        | 1,2   | 1,2   | 1,1   | 2,3   | 1,3   | 1,2   | 7,5   | 1,5   | 1,4   | 0,0   | 1,4  |
| Учешће у укупном промету на Београдској берзи | 8,0%  | 3,8%  | 2,6%  | 3,4%  | 4,1%  | 6,1%  | 6,7%  | 33%   | 8,3%  | 9,1%  | 5,8% |

Извор: Београдска берза и Народна банка Србије.

## 7. Трансакциони трошкови

Трошкови настали у вези с куповином, продајом и преносом хартија од вредности (накнаде централног регистра, берзанске накнаде, пореске обавезе) и трошкови текућег одржавања непокретности у које је уложена имовина фонда наплаћују се из имовине фонда. Остали трошкови наплаћују се из имовине друштва за управљање.

На крају другог тромесечја 2019. године, код трансакционих трошкова, који се наплаћују из имовине фонда, трошкови централног регистра имају већи удео од берзанских накнада, док код трошкова које друштва за управљање плаћају из својих средстава, накнаде брокера и трошкови кастоди банке имају подједнак удео.

**Износ трансакционих трошкова**  
 (у млн RSD)

|                             | 2008. | 2009. | 2010. | 2011. | 2012. | 2013. | 2014. | 2015. | 2016. | 2017. | 2018. | 2019. |     |
|-----------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-----|
|                             |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       | T1    | T2  |
| Укупно                      | 5,3   | 7,4   | 9,5   | 7,0   | 4,7   | 6,0   | 6,2   | 5,6   | 7,3   | 10,5  | 3,6   | 7,8   | 3,2 |
| Брокерске накнаде           | 2,2   | 3,8   | 4,5   | 2,9   | 2,0   | 2,5   | 2,0   | 1,3   | 2,3   | 4,4   | 2,0   | 5,3   | 0,7 |
| Накнаде кастоди банке       | 1,5   | 2,0   | 2,4   | 2,2   | 1,5   | 1,9   | 2,0   | 2,0   | 2,0   | 1,9   | 0,6   | 0,7   | 0,7 |
| Берзанске накнаде           | 0,8   | 0,4   | 1,1   | 0,8   | 0,3   | 0,6   | 0,6   | 0,8   | 1,0   | 1,8   | 0,7   | 0,5   | 0,3 |
| Накнаде централног регистра | 0,6   | 1,2   | 1,5   | 1,1   | 0,9   | 0,9   | 1,6   | 1,6   | 2,0   | 1,8   | 0,3   | 1,1   | 1,3 |
| Остали трошкови             | 0,2   | -     | -     | -     | -     | 0,1   | 0,0   | -     | 0,0   | 0,6   | 0,2   | 0,2   | 0,2 |

Извор: Народна банка Србије.

## 8. Број и структура корисника

На крају другог тромесечја 2019. године, у фази акумулације<sup>11</sup> налази се 197.525 корисника<sup>12</sup>. Они имају 269.426 склопљених уговора о чланству<sup>13</sup> у добровољним пензијским фондовима.

Учешће корисника услуга пензијских фондова у укупном броју запослених износи 9,4%.<sup>14</sup>

### Број уговора и број корисника (у хиљадама)

|   | 2009. | 2010. | 2011. | 2012. | 2013. | 2014. | 2015. | 2016. | 2017. | 2018. | 2019. |       |
|---|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
|   |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       | T1    | T2    |
| Број уговора                                      | 215,7 | 220,4 | 234,4 | 240,4 | 244,5 | 252,1 | 258,1 | 250,5 | 253,9 | 261,7 | 267,0 | 269,4 |
| Број корисника                                    | 165,2 | 166,8 | 174,9 | 179,8 | 183,5 | 188,0 | 190,5 | 183,6 | 185,4 | 192,3 | 195,7 | 197,5 |
| Удео активних корисника у укупном броју корисника | 36,0% | 43,9% | 35,1% | 30,5% | 30,3% | 31,3% | 25,3% | 28,5% | 33,6% | 33,4% | 33,8% | 33,4% |

Извор: Народна банка Србије.

### Структура корисника по динамици уплате (у јединицама и у %)

| Корисници који су имали уплату | Период | Број корисника | Удео   |
|--------------------------------|--------|----------------|--------|
|                                |        | 1 месец        | 65.997 |
| 3 месеца                       |        | 73.140         | 37%    |
| 6 месеци                       |        | 76.438         | 39%    |
| 12 месеци                      |        | 82.076         | 42%    |
| Од учлањења (1)                |        | 175.493        | 89%    |
| Без средстава на рачунима (2)  |        | 22.032         | 11%    |
| Укупно (1 + 2)                 |        | 197.525        |        |

Извор: Народна банка Србије.

Износ акумулираних средстава зависи од висине уплата, приноса које остварују фондови, висине накнада и дужине периода акумулације средстава, тако да се с повећањем износа доприноса и периода акумулације средстава, уз приносе које фондови остварују, повећава и износ просечних средстава на индивидуалним рачунима чланова. Просечан износ акумулираних средстава на рачунима чланова

<sup>11</sup> Чланство у фонду дели се на две фазе – фазу акумулације (период у коме се уплаћују средства) и фазу повлачења средстава (период када члан повлачи акумулирана средства).

<sup>12</sup> Број корисника је број особа које су чланови добровољног пензијског фонда (или фондова). Овај број је мањи од броја уговора о чланству, с обзиром на то да знатан број корисника има више од једног склопљеног уговора о чланству у истом или у различитим фондовима.

<sup>13</sup> Број уговора о чланству је збир броја индивидуалних уговора о чланству и броја чланова свих пензијских планова.

<sup>14</sup> Извор броја запослених лица: Народна банка Србије.

који су до сада најмање једном уплатили допринос износио је 239,7 хиљада динара.

На крају другог тромесечја 2019. године број корисника који су чланови два или више фондова износио је 41.497, или 21% укупног броја.

#### Просечан износ акумулираних средстава на крају периода

(у хиљадама RSD)

| 2007. | 2008. | 2009. | 2010. | 2011. | 2012. | 2013. | 2014. | 2015. | 2016. | 2017. | 2018. | 2019. |       |
|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
|       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       | T1    | T2    |
| -     | 34,6  | 52,2  | 70,5  | 84,5  | 105,3 | 127,3 | 148,3 | 179,4 | 200,6 | 219,3 | 235,8 | 239,9 | 239,7 |

Извор: Народна банка Србије.

У другом тромесечју 2019. године структура корисника по полу и износу њихових средстава није се знатно променила у односу на претходне периоде. Већину чине мушкарци, који у укупном броју корисника учествују са 57%.

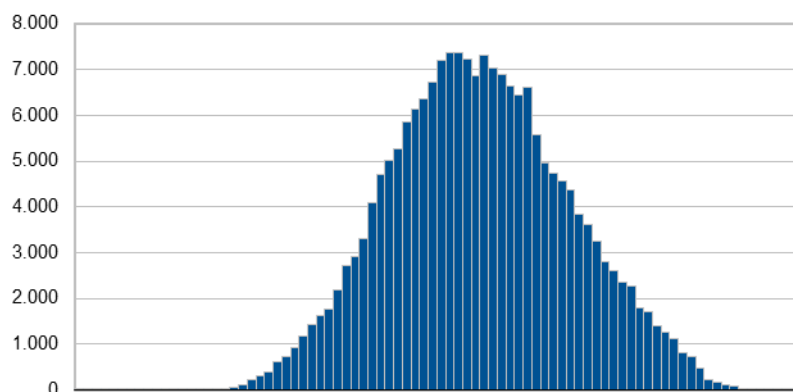
| Број корисника по броју фондова у којима су чланови<br>(у јединицама) |                | Број корисника по броју закључених уговора о чланству<br>(у јединицама) |                |
|---|----------------|---|----------------|
| Број фондова  | Број корисника | Број уговора  | Број корисника |
| 1   | 156.028        | 1   | 142.638        |
| 2   | 33.935         | 2   | 42.128         |
| 3   | 7.338          | 3   | 9.583          |
| 4   | 199            | 4   | 2.378          |
| 5   | 20             | 5   | 588            |
| 6   | 3              | 6   | 159            |
| 7   | 2              | 7   | 37             |
|   |                | 8   | 10             |
|   |                | 9   | 2              |
|   |                | 10  | 2              |
| Укупно  | 197.525        | Укупно  | 197.525        |

Извор: Народна банка Србије.

Извор: Народна банка Србије.

**Расподела корисника и акумулираних средстава по годинама живота**

(у јединицама, односно у RSD)



|                       | 0-9    | 10-19  | 20-29  | 30-39   | 40-49   | 50-59   | 60+     |
|-----------------------|--------|--------|--------|---------|---------|---------|---------|
| Број корисника        | 178    | 443    | 9.193  | 42.212  | 70.322  | 51.379  | 23.260  |
| Износ средстава (млн) | 6      | 10     | 401    | 6.496   | 17.940  | 13.191  | 3.617   |
| Просечна средства     | 33.047 | 23.660 | 43.584 | 153.884 | 255.110 | 256.738 | 155.509 |

Извор: Народна банка Србије.

Просечна старост корисника добровољних пензијских фондова на крају другог тромесечја 2019. године износила је око 46 година, а највише је корисника старости од 40 до 60 година, око 62%. Исто тако, проценат корисника који су старији од 53 године сличан је као у претходним годинама и износи 28%.

**9. Уплате, исплате и пренос средстава**

У другом тромесечју 2019. године, од укупних уплата, 39% односи се на индивидуалне уплате, 30% на уплате послодаваца који као обвезници уплате својим запосленима уплаћују доприносе у пензијски фонд, док се 31% односи на уплате преко пензијских планова. У последње четири године, укупне уплате средстава у добровољне пензијске фондове бележе тренд раста.

*У другом тромесечју 2019. године укупне нето уплате износиле су 918,12 милиона динара.*

**Укупне уплате доприноса у фондове**

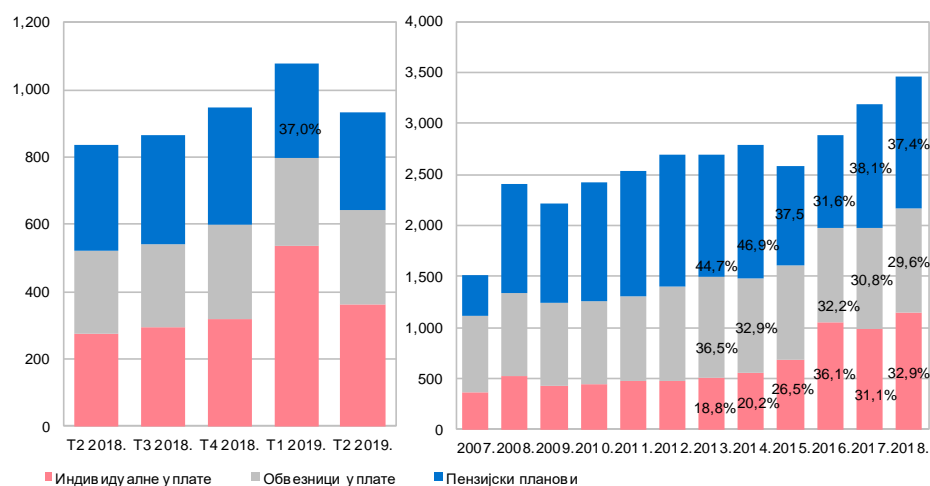
(у млрд RSD)

| 2007. | 2008. | 2009. | 2010. | 2011. | 2012. | 2013. | 2014. | 2015. | 2016. | 2017. | 2018. | 2019. |      |
|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|------|
|       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       | T1    | T2   |
| 1,50  | 2,25  | 2,22  | 2,43  | 2,53  | 2,70  | 2,70  | 2,80  | 2,58  | 2,89  | 3,19  | 3,47  | 1,08  | 0,94 |

Извор: Народна банка Србије.

**Обим и структура укупних уплата доприноса**

(у млн RSD, односно у %)



Извор: Народна банка Србије.

Иако постоји могућност индивидуалних уплата доприноса, највећи број уплата врши се преко послодаваца који својим запосленима уплаћују средства у фонд, чиме показују висок степен одговорности према запосленима. Велики потенцијал за даљи раст броја чланова пензијских фондова управо је у компанијама с великим бројем запослених. На овај начин запослени, односно послодавци могу остварити уштеде, с обзиром на то да се уплата пензијског доприноса у добровољне пензијске фондове из средстава послодавца ослобађа плаћања пореза на доходак грађана и доприноса за обавезно социјално осигурање до износа од 5.872<sup>15</sup> динара по запосленом месечно, као и да се уплате у истом износу које послодавац врши путем административне забране, обуставом и плаћањем из зараде запосленог ослобађају плаћања пореза. Наведене олакшице представљају додатни вид стимулације за запослене и послодавце да један део издвајања за зараде усмере ка штедњи у добровољним пензијским фондовима.

Исплате средстава највећим делом врше се једнократно. С обзиром на то да повлачење средстава врше чланови који испуњавају услове, а нису дуго у фонду, акумулирана сума на њиховим рачунима релативно је мала, те је овакав начин

<sup>15</sup> На основу одлуке Владе Републике Србије, једном годишње се врши усклађивање овог износа с висином инфлације у претходној години.

исплате и очекиван, иако он не одговара природи добровољних пензијских фондова, која претпоставља коришћење акумулираних средстава у дужем временском периоду. С повећањем периода акумулације средстава и суме средстава на рачунима може се очекивати повећање удела програмираних исплата и других начина повлачења.

#### Укупне исплате средстава члановима фондова

(у млн RSD)

| 2007. | 2008. | 2009. | 2010. | 2011. | 2012. | 2013. | 2014.  | 2015.  | 2016.  | 2017.  | 2018.  | 2019. |       |
|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|--------|--------|--------|--------|--------|-------|-------|
|       |       |       |       |       |       |       |        |        |        |        |        | T1    | T2    |
| 141,4 | 384,6 | 448,5 | 458,1 | 517,6 | 751,7 | 945,2 | 1213,4 | 1226,2 | 1195,6 | 1342,4 | 1412,0 | 461,2 | 479,0 |

Извор: Народна банка Србије.

Исплате средстава из фондова повећавају се из године у годину. Таква појава нормална је последица развоја система, јер ће се с повећањем доприноса и нето имовине, као и с повећањем броја година функционисања система добровољних пензијских фондова, повећавати и висина исплата посматрано у апсолутним износима.

*У другом тромесечју 2019. године укупне исплате корисницима износиле су 479,0 милиона динара.*

Трансфери представљају пренос средстава из једног фонда у други. Члан фонда може пренети део средстава или сва средства, при чему плаћа само стварне трошкове преноса.

*У другом тромесечју 2019. године трансфери су износили 55,4 милиона динара.*

#### Укупни трансфери између фондова

(у млн RSD)

| 2007. | 2008. | 2009. | 2010. | 2011. | 2012. | 2013. | 2014. | 2015. | 2016. | 2017. | 2018. | 2019. |      |
|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|------|
|       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       | T1    | T2   |
| 19,5  | 235,1 | 142   | 216   | 166   | 72,3  | 137,2 | 126,3 | 219,7 | 267,5 | 263,0 | 229,7 | 46,4  | 55,4 |

Извор: Народна банка Србије.

## 10. Финансијски извештаји

### 10.1. Регулаторни оквир

Друштва за управљање воде пословне књиге и састављају финансијске извештаје у складу са законима којима се уређују рачуноводство и ревизија и прописима Народне банке Србије.

Друштво за управљање, одвојено од својих, води пословне књиге и саставља финансијске извештаје за добровољне пензијске фондове којима управља.



Према Закону о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима, друштво је у обавези да достави Народној банци Србије годишње финансијске извештаје за друштво, у оквиру којих одвојено приказује финансијске извештаје фондова којима управља, са извештајем екстерног ревизора, до 31. марта текуће године за претходну годину.

Одлукама Народне банке Србије регулисана је форма и садржина образаца финансијских извештаја друштава и фондова, на основу којих су друштва у обавези да доставе биланс стања, биланс успеха, извештај о токовима готовине, извештај о променама на капиталу, извештај о осталом резултату и статистички извештај друштва за управљање, као и биланс стања – извештај о нето имовини, биланс успеха, извештај о променама на нето имовини добровољног пензијског фонда и извештај о токовима готовине.

## 10.2. Финансијски извештаји друштава за управљање

Укупна билансна сума друштава за управљање на дан 31. децембра 2018. године износила је око 1.276 милиона динара, што је за око 164 милиона динара (11,41%) мање него у 2017. години, када је билансна сума износила око 1.440 милиона динара.

Смањење вредности укупне билансне суме резултат је смањења остварене добити друштава за управљање у 2018. години, услед смањења накнаде за управљање са 2% на 1,25%, а самим тим и смањења прихода по том основу, као и услед расподеле добити неких друштава за управљање. Највећи део имовине је уложен у хартије од вредности Републике Србије (36% укупне имовине, 37% у 2017. години). С друге стране, није знатно промењен удео власничког капитала у укупној пасиви, тако да на крају 2018. године укупни капитал чини око 94% пасиве (95% у 2017. години). Ликвидност друштава за управљање је на високом нивоу.

|                                      | 2014. | 2015. | 2016. | 2017. | 2018. |
|--------------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|
| Рацио укупног капитала               | 1,96  | 2,42  | 2,6   | 2,88  | 2,54  |
| Капитал по кориснику                 | 5.046 | 6.168 | 6.991 | 7.362 | 6.246 |
| Рацио капитала и укупне нето имовине | 0,04  | 0,04  | 0,04  | 0,04  | 0,03  |

Друштва за управљање дужна су да ниво капитала држе изнад законом прописаног минимума, који износи милион евра у динарској противвредности. На нивоу индустрије однос укупног капитала и законског минимума је 2,5 (2,9 на крају 2017. године).

По једном кориснику долази око 6.246 динара капитала друштва (7.362 динара на крају 2017. године). У 2018. години овај показатељ је смањен за око 15% услед смањења укупног капитала на нивоу сектора. Сваки динар нето имовине фонда на крају 2018. године покривен је са 0,03 динара капитала друштва (0,04 динара на крају 2017. године).

У 2018. години друштва за управљање су наставила да остварују добит. Сва друштва су током 2018. године остварила позитиван резултат, тако да је укупна добит свих друштава износила око 188 милиона динара (346 милиона динара у 2017. години). Треба имати у виду да остварени резултат друштва не утиче на имовину чланова фонда, будући да је имовина друштва одвојена од имовине фонда.

У 2018. години сва друштва су остварила добитак од управљања фондовима. Приходе од основне делатности друштва чине приходи од накнада при уплати доприноса (66 милиона динара) и приходи од накнада за управљање фондом (473 милиона динара), који су у 2018. години били за око 199 милиона динара нижи него у 2017. години, када су износили 672 милиона динара. Приходи од накнада при уплати порасли су за 8,6% у односу на претходну годину, док су приходи од накнада за управљање смањени за 29,6%. Поменути приходи од накнада чине око 87% свих прихода која друштва остварују (91% у 2017. години). Укупни трошкови друштава који се односе на управљање фондовима (трошкови у вези са улагањем имовине фондова, трошкови маркетинга, трошкови услуга кастоди банке, трошкови посредовања и други расходи управљања фондовима) на истом су нивоу као и у 2018. години, односно износили су око 52 милиона динара, тако да је остварена добит од управљања фондовима у износу од око 487 милиона динара (681 милион динара у 2017. години).

|  | 2014. | 2015. | 2016. | 2017. | 2018.   |
|--|-------|-------|-------|-------|---------|
| <i>ROE</i>                                 | 25,3% | 25,4% | 26,5% | 26,1% | 14,66%  |
| <i>ROA</i>                                 | 24,1% | 24,1% | 25,1% | 24,7% | 13,86%  |
| Профит друштва по кориснику                | 1.188 | 1.424 | 1.742 | 1.873 | 996,18  |
| Профит друштва по доприносу                | 0,08  | 0,10  | 0,11  | 0,10  | 0,05    |
| Рацио прихода од накнада и броја корисника | 2.618 | 2.987 | 3.568 | 3.974 | 2.854,7 |
| Рацио прихода од накнада и укупних прихода | 85%   | 87%   | 89%   | 91%   | 88%     |

У структури укупних прихода, значајно учешће имају и приходи од камата, који су у 2018. години износили око 47 милиона динара и чине око 8% укупних прихода (55 милиона динара у 2017. години).

У структури расхода, највећи удео имају трошкови зарада, који износе око 230 милиона динара (219 милиона динара у 2017. години) и чине 58% укупних расхода.

Друштва за управљање су у 2018. години остварила укупан принос на капитал (*ROE*) у износу од 14,7% (26,1% у 2017. години), док је принос на укупну имовину (*ROA*) износио 13,9% (24,7% у 2017. години).

### 10.3. Финансијски извештаји добровољних пензијских фондова

Укупна имовина фондова на дан 31. децембра 2018. године износила је скоро 40,3 милијарде динара (36,3 милијарде динара на крају 2017. године), што је за око 4 милијарде динара, односно 10,9%, више него у 2018. години. У структури укупне имовине и даље доминирају државне хартије од вредности, које чине око 84% укупне имовине фондова, што је исто као и на крају 2017. године.

Обавезе добровољних пензијских фондова, које обухватају обавезе према друштву за управљање, обавезе по основу чланства и друге обавезе из пословања, на крају 2018. године износиле су око 79 милиона динара (у 2017. години износиле су 166 милиона динара). Нето имовина добровољних пензијских фондова на дан 31. децембра 2018. године износила је око 40,2 милијарде динара, што је за око 4 милијарде динара, односно за 11%, више него на дан 31. децембра 2017. године увећана (око 36,2 милијарде динара на крају 2017. године).

Током 2018. године свих седам фондова остварило је позитивне резултате, тако да је укупна остварена добит на нивоу сектора износила око 2 милијарде динара (током 2017. године остварена добит износила је око 1,6 милијарди динара).

Укупни остварени приходи у 2018. години износили су око 8 милијарди динара (5,6 милијарди динара у 2017. години), док су укупни расходи фондова износили око 6 милијарди динара (4,1 милијарда динара у 2017. години).

|                                 | 2014. | 2015. | 2016. | 2017. | 2018. |
|---------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|
| Стопа приноса на укупну имовину | 10,7% | 15,2% | 7,4%  | 4,6%  | 5,3%  |

Однос добити и просечне укупне имовине фондова у 2018. години износио је 5,3% (4,6% у 2017. години), што значи да фондови у просеку остварују 0,05 динара добити на сваки динар имовине.